

ԿԱՐԾԻՔ

ԱՐՄԵՆ ՌՈՒԲԻԿԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ «ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆՏՐՈՎԻ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՉՃԱՆԱԶՎԱԾ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ (ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԻՆԱԿՈՎ)» ՎԵՐՏԱՌՈՒԹՅԱՄԲ ԺԲ.00.02 - ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ (ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ, ՎԱՐՉԱԿԱՆ, ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ, ՄՈՒՆԻՑԻՊԱԼ, ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ, ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ, ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ) ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՄԲ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴՈԿՏՈՐԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ՀԱՅՑՄԱՆ ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Ընտրությունների միջոցով հանրային իշխանություն ձևավորելու հիմնախնդիրները դարեր շարունակ եղել են մեծագույն մտածողների հետազոտությունների կենտրոնում: Դեռևս Հին Հունաստանի փիլիսոփաների կողմից արդեն իսկ մոդելներ էին մշակվում թե ի վերջո ինչպես և ինչ կարգով է անհարժեշտ կազմակերպել ընտրությունները, որպեսզի դրա արդյունքում ձևավորված իշխանությունը համապատասխանի ժողովրդի կամքին՝ ներկայացնելով վերջինի իրական շահերն ու ապահովելով ժողովրդի պահանջմունքները: Դարեր շարունակ լինելով մեծագույն մտածողների ուշադրության կենտրոնում՝ ընտրովի մարմինների ձևավորման հիմնախնդիրներին առնչվող հետազոտությունների արդիականությունը առ այսօր չի պակասել: Ավելին՝ հիմնախնդրին վերաբերող գիտական հետազոտությունների կարիքը գնալով մեծանում է անգամ մեր օրերում, քանի որ յուրաքանչյուր դարաշրջան պահանջում է այդ ժամանակահատվածի փաստացի իրավիճակի գնահատմամբ և նորովի մոտեցումների վրա հիմնված հետազոտությունները, որոնք թույլ կտան ապահովել ընտրությունների ինստիտուտի անընդհատ արդիականացումը:

Այս առումով, ընտրված թեման, միանշանակ, արդիական է նաև մեր օրերում: Հիմնախնդրի արդիականությունն էլ ավելի է ընդգծվում մասնավորապես չճանաչված պետությունների հանրային իշխանության ընտրովի մարմինների ձևավորման պարագայում: Չճանաչված պետությունները չհանդիսանալով միջազգային իրավունքի լիիրավ սուբյեկտ՝ պարտավոր են ավելի պատասխանատվությամբ վերաբերվել ընտրությունների ինստիտուտին,

քանզի միջազգայնորեն ընդունված նորմերին և սկզբունքներին համահունչ ընտրություններ անցկացնելը, կարող է նաև նպաստել նրա անկախության միջազգային ճանաչմանը:

Չճանաչված պետություններում և, մասնավորապես՝ Արցախի Հանրապետությունում հանրային իշխանության ընտրովի բարձրագույն մարմինների ձևավորման հիմնախնդիրների միջգիտակարգային մակարդակում հետազոտման արդյունքում՝ դոկտորանտը կարողացել է վերհանել հանրային իշխանության ընտրովի մարմինների ձևավորման այնպիսի հիմնախնդիրները, որոնք հատուկ են բոլոր չճանաչված պետություններին և, որոնց կարգավորումները կարող են հիմք հանդիսանալ բոլոր չճանաչված պետությունների ընտրական ինստիտուտների բարեփոխման համար: Հատկապես գովելի է հեղինակի հետազոտական մոտեցումը, որի շրջանակներում վերջինը հանրային իրավունքի համատեքստում, ուսումնասիրել է հիմնախնդրի և միջազգային-իրավական, և իրավաքաղաքական, և սահմանադրաիրավական, և քրեաիրավական բաղադրիչները՝ դնելով բոլոր բաղադրիչների սահմանադրականացման գիտակիրառական պահանջ:

Վերոգրյալից բխում է որ Արմեն Ռուբիկի Հարությունյանի «Հանրային իշխանության ընտրովի բարձրագույն մարմինների ձևավորման հիմնախնդիրները չճանաչված պետություններում (Արցախի հանրապետության օրինակով)» վերտառությամբ ատենախոսությունը իրավաբանական գիտության սեփական մոտեցումների վրա հիմնված ավարտուն գիտական հետազոտություն է:

Ատենախոսությունը աչքի է ընկնում նաև հարուստ աղբյուրագիտական բազայով: Ատենախոսը հետազոտության ընթացքում օգտվել է թեմային առնչվող բավականին հեղինակավոր աղբյուրներից՝ մասնագիտական և հարակից գրականությունից, նորմատիվ փաստաթղթերից և համացանցային ռեսուրսներից:

Հետազոտական աշխատանքը բաղկացած է ներածությունից, հինգ գլուխներից, որոնցում ներառված են տասնհինգ ենթագլուխներ, եզրակացությունից և առաջարկություններից, օգտագործված գրականության ցանկից և հավելվածից:

Ատենախոսության ներածության մեջ հեղինակը հիմնավորել է ընտրված թեմայի արդիականությունը: Շարադրել է թեմայի գիտական մշակվածության աստիճանը: Ներկայացրել է հետազոտության նպատակներն ու խնդիրները, մատնանշել է

հետազոտության օբյեկտը, առարկան, ուսումնասիրության տեսական-մեթոդաբանական հիմքը, ատենախոսության տեսական և կիրառական նշանակությունը: Ներկայացրել է ատենախոսության գիտական նորույթը, պաշտպանության ներկայացվող դրույթները, ատենախոսության կառուցվածքը:

«Բարձրագույն ընտրովի մարմինների ձևավորման հիմնախնդիրները չճանաչված պետություններում» վերտառությամբ ատենախոսության առաջին գլուխը բաղկացած է երկու ենթագլուխներից: Այն նվիրված է «չճանաչված» և «մասնակի ճանաչված» պետությունների կայացման և դրնա ցընտրովի մարմինների ձևավորման հիմնախնդիրների ուսումնասիրմանը: Հեղինակը նախ կարևոր անդրադարձ է կատարել «չճանաչված» և «մասնակի ճանաչված» պետությունների հասկացություններին, որից հետո, ուսումնասիրել է ազգերի ինքնորոշման իրավունքի ինստիտուտի էությունը: Բացահայտել և ներկայացրել է չճանաչված և մասնակի ճանաչված պետությունների կայացման ընդհանուր օրինաչափությունները: Հետաքրքրական է շուրջ տասը չճանաչված և մասնակի ճանաչված պետությունների կայացման փորձի հետազոտման արդյունքում կատարված հեղինակի այն փաստումը, համաձայն որի՝ գրեթե բոլոր չճանաչված և մասնակի ճանաչված պետությունների անկախացման ողջ գործընթացները ուղեկցվել են ռազմական գործողություններով, որոնք ավելի սպառնալի և ուժգին են դառնում պետությունաստեղծ հանրաքվեների արդյունքների հրապարակամանը զուգահեռ: Ուսումնասիրության արդյունքում, հեղինակը կոնկրետ պետությունների օրինակով ցույց է տալիս, որ ռազմական և ագրեսիվ վարքագիծը, կրում է շարունակական բնույթ, որի արդյունքում՝ չճանաչված պետությունների հանրային իշխանության բարձրագույն ընտրովի մարմինների ձևավորումն ու կայացումը ևս, փաստացի իրականանում է պատերազմի կամ դրա անմիջական վտանգի ներքո: Ներկայացված պետությունների շարքում հեղինակի կողմից մատնանշվում են նաև այն պետությունները, որոնք իրենց գոյության ողջ ընթացքում գտնվել և շարունակում են մնալ փաստացի պատերազմի մեջ:

Ատենախոսության երկրորդ՝ «Արցախի Հանրապետության կայացման իրավական հիմքերը»: գլուխը, որը բաղկացած է չորս ենթագլխից, նվիրված է Արցախի Հանրապետության կայացման իրավական հիմքերի ուսումնասիրությանը: Հեղինակը, վերլուծել և ներկայացրել է, խնդրի և միջազգային-իրավական, և սահմանադրաիրավական հիմքերը: Առանձին

ենթագլխով հետազոտում է ԼՂՀ Առաջին գումարման Գերագույն խորհրդի ձևավորման հիմնախնդիրները ինչը մեծ կարևորություն ունի ընտրված թեմայի տրամաբանական շղթան ապահովելու տեսանկյունից նաև: Արցախի Հանրապետության Սահմանադրության կարգավորումների և 2017 թվականի սահմանադրական բարեփոխումների էության բացահայտման արդյունքում՝ ներկայացված գլխում հեղինակը վերհանում է հանրային իշխանության մարմինների ձևավորմանը և դրանց սահմանադրական կարգավիճակին առնչվող մի շարք հիմնահարցեր: ԼՂՀ Առաջին գումարման Գերագույն խորհրդի ձևավորման հիմնախնդիրները ուսումնասիրելու ընթացքում արդարացիորեն մատնանաշում է, որ հանրային իշխանության բարձրագույն մարմինների ձևավորման հիմնախնդիրները ըստ արժանվույն ուսումնասիրելու համար հարկ է նախևառաջ, ուսումնասիրել տվյալ պետության ձևավորման նրբերանգները, քանի որ, որպես կանոն, պետության կայացման գործընթացն կանխորոշում դրանում հետագա բոլոր գործընթացների, այդ թվում՝ ընտրովի մարմինների ձևավորման ընթացքը: Այս է պատճառով՝ հեղինակը հատուկ կարգավիճակի ներքո է դիտարկում հատկապես պետությունաստեղծ հանրաքվեների ինստիտուտը՝ դիտարկելով այն, որպես ժողովրդի առաջին համապետական ընտրությունը, որի արդյունքում ձևավորվում է պետությունը: Առանձին ենթագլխով ուսումնասիրելով սահմանադրության դերն ու նշանկությունը հանրային իշխանության մարմինների ձևավորման և գործունեության ապահովման ողջ գործընթացում՝ հեղինակը փաստում է, որ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Սահմանադրությունը առաջանցիկ է, ի շարս այլ չճանաչված պետությունների սահմանադրությունների, քանզի ի տարբերություն այլ պետությունների սահմանադրությունների՝ այն ընդունվել է, պետության ձևավորմից տասնհինգ տարի անց՝ փաստացի ամրագրելով արդեն իսկ գոյություն ունեցող իրավական վիճակը: Սահմանադրական բարեփոխումների գործընթացների ուսումնասիրման արդյունքում՝ հեղինակը արդարացիորեն հիմնավորում է Արցախի Հանրապետությունում նախագահական կառավարման մոդելին անցումը: Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում ընտրությունների կազմակերպման և անցկացման հիմնարար սկզբունքների ուսումնասիրման առանցին ենթագլխում հեղինակը փաստում է, որ անկախ իր միջազգային-իրավական կարգավիճակից՝

Արցախն առաջնորդվում է ընտրությունների և հանրաքվեների անցկացմանը վերաբերելի՝ միջազգային պրակտիկայում ընդունված սկզբունքներով և նորմերով:

Ատենախոսության երրորդ՝ «Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության հանրային իշխանության մարմինների ժողովրդավարացման սահմանադրաիրավական հիմքերը» գլուխում, որը բաղկացած է երկու ենթագլխից, հեղինակը հետազոտության է ենթարկում ժողովրդավարական համախմբման պայմաններում հանրային իշխանության մարմինների ձևավորման և զարգացման սահմանադրաիրավական հիմնահարցերը: Հետազոտության արդյունքում գալիս է այն եզրահանգման, որ հանրային իշխանության մարմինների ձևավորումը ուղղակիորեն կապված է ժողովրդավարական համախմբման կայացման հետ: Ներկայացվող գլխում արդարացիորեն փաստվում է, որ Արցախի Հանրապետությունում ժողովրդավարական ինստիտուտները կայացել և զարգացման շարունակական աճ են ապահովել գործողություններին զուգահեռ: Այսինքն՝ պատերազմը կամ դրա վերսկսման վտանգը չի շեղել պետությանը ժողովրդավարական ինստիտուտներ կայացնելու և զարգացնելու կամքից:

«Քաղաքական իրավունքների և ազատությունների իրացման հիմնախնդիրները Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում՝ հանրային իշխանության մարմինների ձևավորման համատեքստում» վերնագրով գլուխը որը բաղկացած է հինգ ենթագլուխներից, նվիրված է Արցախի Հանրապետությունում քաղաքական իրավունքների իրացման հիմնախնդիրների ուսումնասիրմանը: Առանձին ենթագլխով հեղինակը անդրադարձ է կատարում Արցախի Հանրապետության կուսակցական համակարգի կայացման և, այդ համատեքստում, բարձրագույն ներկայացուցչական մարմնի ձևավորման առանձնահատկություններին: Ի շարունակություն նախորդ ենթագլխում ներկայացված մտքի՝ հեղինակը ԼՂՀ կուսակցական համակարգի կայացման գորիշնթացը ուսումնասիրելու արդյունքում ևս փաստում է, որ այն կայացել է պատերազմի պայմաններում: Ընդ որում, հետաքրքրական է այն փաստը, որ ԼՂՀ Առաջին գումարման Գերագույն խորհրդի տասնմեկ պատգամավոր զոհվել են պատերազմի ընթացքում իսկ ընտրությունները մեկ օրվա փոխարեն ամիսներ են տևել: Միևնույն ժամանակ, դոկտորանտը իրավացիորեն եկել է այն եզրահանգման, որ ճգնաժամային իրավիճակը չի ազդել անգամ ժողովրդի՝ ընտրությունների և հանրաքվեներին մասնակցության թվի վրա:

Ընդհանուր առմամբ Արցախի Հանրապետության խորհրդարանական բոլոր ընտրություններին ժողովրդի մասնակցությունը միջինացված կազմել է յոթանասուն տոկոսից ավելին: Շարունակելով Արցախի Հանրապետությունում ընտրությունների ինստիտուտի ուսումնասիրումը՝ հեղինակը առանձին ենթագլխով ուսումնասիրել է նաև Արցախու անցկացված բոլոր նախագահական ընտրությունների և հանրաքվեների առանձնահատկությունները, որի արդյունքում ևս փաստելով՝ որ միջինացված մասնակցությունը կազմում է ութսուն տոկոս: Շատ կարևոր է, որ ներկայացված գլխում, բայց առանձին ենթագլխով հեղինակը անդրադարձ է կատարել 2020 թվականի Խորհրդարանական-նախագահական համատեղ ընտրությունների առանձնահատկությանը: Նշված ընտրությունները առանձնահատուկ էին նախ այն պատճառով, որ առաջին անգամ նախագահի և խորհրդարանի ընտրությունները անցկացվում էին նույն օրը և երկրորդ, որ դրանք անցկացվում էին միջազգային նշանակության արտակարգ իրավիճակների պայմաններում, երբ ողջ աշխարհում քաղաքական գործընթացները կասեցված էին: Սա թերևս, ճգնաժամային իրավիճակներում քաղաքական գործընթացներ կազմակերպելու պետության և ժողովրդի համատեղ կուտակած փորձի կիրառումն է՝ բոլոր առկա վտանգների հաշվարկմամբ: Միջազգային նշանակության արտակարգ իրավիճակը՝ Քովիդ 2019-ը չէր այս անգամ ևս չէր ազդել ժողովրդի մասնակցության թվին, ինչը կազմել էր յոթանասուն և ավել տոկոս: Ատենապոսության հեղինակը միջազգային նշանակության արտակարգ իրավիճակի պայմաններում մասնակցության այս բարձր ցուցանիշը վերլուծության արդյունքում հեղինակը կապում է այն փաստի հետ, որ Արցախի Հանրապետությունը՝ որպես պետություն ևս, կայացել է ճգնաժամային իրավիճակում: Բացի դա, չնայած այն հանգամանքին որ խորհրդարանական և նախագահական ընտրությունները համատեղ էին անցկացվել, ընտրությունների արդյունքների ուսումնասիրում հեղինակին թույլ է տվել եզրահանգելու, որ խորհրդարանի և նախագահի ընտրությունների արդյունքները բավականին տարբերվում են իրարից: Առանձին ենթագլխով անդրադառնալով ռազմական դրության պայմաններում մարդու իրավունքների և ազատությունների ապահովման առանձնահատկություններին, հեղինակը գալիս է եզրահանգման, որ ռազմական դրության պատճառով սահմանված որոշակի սահմանափակումները համահունչ են միջազգային ընդունված փորձին: Ատենախոսը նշված

գլխում առանձին ենթագլխով ուսումնասիրում է արցախյան երկրորդ պատերազմի առանձնահատկությունները՝ չճանաչված պետության դեմ ուղղված լայնամասշտաբ պատերազմը որակելով որպես հանրային իշխանության բարձրագույն մարմինների ձևավորման և գործունեության դեմ ուղղված հանցագործություն: Հետաքրքրական է հեղինակի հատկապես այն պնդումը, համաձայն որի սանձազերծված պատերազմը, ուղղված էր ոչ թե պետության ու այլ՝ Արցախի ժողովրդի ինքնավարության դեմ: Հեղինակի պնդմամբ՝ ագրեսոր պետության նպատակը ոչ թե Արցախի Հանրապետության տարածքային ամբողջականության խախտումն է, այլ՝ ժողովրդի ինքնորոշման իրավունքը և դրանից բխող բոլոր իրավունքների ճնշումը:

Ատենախոսության հինգերորդ՝ «Քրեաիրավական կարգավորումների սահմանադրականացման հիմնախնդիրները Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության հանրային իշխանության ընտրովի մարմինների ձևավորման ոլորտում» գլխում, որը բաղկացած է երկու ենթագլխից, հեղինակը բարձրացնում է հանրային իշխանության ընտրովի մարմինների ձևավորման ոլորտում քրեաիրավական կարգավորումների սահմանադրականացման մի շարք խնդիրներ՝ հիմնավորելով, որ գործող կարգավորումները չեն համապատասխանում Արցախի Հանրապետության գործող Սահմանադրությանը: Հաշվի առնելով Արցախում տիրող ճգնաժամային, սոցիալ-տնտեսական բարդ իրավիճակը և, հատկապես այս իրավիճակով պայմանավորված, ժողովրդի քաղաքական և քաղաքացիական ցածր գիտակցությունը՝ քաղաքական ուժերին ընտրությունների նախաշեմին կեղծ և անիրական խոստումներ տալուց զերծ պահելու համար հեղինակը առաջարկում է օրենսդրական մակարդակով ամրագրել, որ քաղաքական ուժերը բացի գործառույթային պարտականություններից պարտավոր են ունենալ նաև ծրագրային պարտականություններ, որոնց չկատարումը կարող է պատասխանատվություն առաջացնել քաղաքական ուժերի համար: Կարևոր և կիրառելի է նաև ընտրված թեմայի շրջանակներում հեղինակի՝ հանրային իշխանության ընտրովի մարմինների ձևավորման ոլորտում քրեաիրավական կարգավորումների ուսումնասիրման արդյունքում կատարված այն առաջարկությունը, համաձայն որի՝ անհարժեշտ է քրեական օրենսգրքի մի շարք հոդվածներ մարդու և քաղաքացու իրավունքների և ազատությունների դեմ ուղղված

հանցագործություններ գլխից տեղափոխել պետական իշխանության դեմ ուղղված հանցագործությունների գլուխ՝ դիտարկելով դրանք որպես պետական իշխանության և սահմանադրական կարգի դեմ ուղղված հանցագործություններ:

Ատենախոսության եզրակացություններ բաժնում դոկտորանտը ներկայացրել է հետազոտության հիմնական եզրահանգումներն ու առաջարկությունները, որոնց մեծ մասն ունեն տեսական և կիրառական նշանակություն:

Ա. Հարությունյանի դոկտորական ատենախոսությունը շարադրված է պատշաճ գիտական մակարդակով, հետազոտությունում արված եզրահանգումները տրամաբանված են և բխում են ներածության մեջ ներկայացված խնդիրներից և նպատակներից:

Ատենախոսական հետազոտության շրջանակում հեղինակին հաջողվել է ոչ միայն բավարար խորությամբ ուսումնասիրել և բացահայտել չճանաչված պետություններում հանրային իշխանության ընտրովի բարձրագույնի մարմինների ձևավորման հիմնախնդիրները, այլ նաև վերլուծել դրանց նշանակությունը մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների օրենսդրական և ինստիտուցիոնալ երաշխավորման համար:

Կարևորելով ատենախոսության նշանակությունը ինքնորոշման համար պայքարող ազգերի և ժողովուրդների, այդ թվում Արցախի ժողովրդի կողմից իրենց պետականությունը կերտելու հետ կապված հիմնախնդիրները լուծելու համար, ինչպես նաև և հաշվի առնելով թեմայի բարդությունն ու բազմաշերտությունը՝ նպատակահարմար ենք համարում ներկայացնել հետազոտության վերաբերյալ հետևյալ նկատառումը:

1. Աշխատանքի 4.4 ենթագլխում, որտեղ քննարկվում է Արցախի Հանրապետությունում մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության, ինչպես նաև դրանց սահմանափակման հետ կապված հիմնախնդիրը, կարծում ենք անհրաժեշտ էր ընդգծել, որ Արցախի Հանրապետությունում լուրջ քայլեր են ձեռնարկվել, որպեսզի այս հիմնախնդիրը լուծվի մարդու իրավունքների վերաբերյալ միջազգային կոնվենցիոն նորմերի և համընդհանուր ճանաչում ունեցող չափորոշիչների պահպանմամբ: Այսպես՝ համաձայն Արցախի Սահմանադրության 76-րդ հոդվածի՝ արտակարգ կամ ռազմական դրության ժամանակ սահմանափակումների չեն ենթարկվում 23-26-րդ, 28-30-րդ հոդվածներում, 31-րդ հոդվածի 1-ին մասում, 35-37-րդ հոդվածներում, 38-րդ հոդվածի 1-ին մասում, 41-րդ հոդվածի 1-ին մասում,

47-րդ հոդվածի 1-ին մասում, 5-րդ մասի 1-ին նախադասությունում և 8-րդ մասում, 52-րդ հոդվածում, 55-րդ հոդվածի 2-րդ մասում, 56-րդ, 61-րդ, 63-րդ, 72-րդ հոդվածներում նշված իրավունքները, որոնք կարող են օրենքով սահմանված կարգով ժամանակավորապես կասեցվել կամ լրացուցիչ սահմանափակումների ենթարկվել միայն այնքանով, որքանով պահանջում է իրավիճակը ռազմական կամ արտակարգ դրության ժամանակ պարտավորություններից շեղվելու վերաբերյալ միջազգային իրավունքի պահանջների շրջանակում: Կարևոր է նաև որոշակիության սկզբունքն ամրագրող սահմանադրական կարգավորումը, համաձայն որի՝ հիմնական իրավունքներն ու ազատությունները սահմանափակելիս օրենքները պետք է սահմանեն այդ սահմանափակումների հիմքերն ու ծավալը, լինեն բավարար չափով որոշակի, որպեսզի այդ իրավունքների ու ազատությունների կրողները և հասցեատերերն ի վիճակի լինեն դրսևորելու համապատասխան վարքագիծ (հոդված 79):

2. Ինչպես վկայում է միջազգային պրակտիկան, պետությունների միջազգային ընտանիքի շատ անդամներ բավականին դժկամությամբ են վերաբերվում չճանաչված պետությունների գոյության փաստին, իսկ միջազգային իրավունքը հստակ նորմատիվ իրավական և ինստիտուցիոնալ կառուցակարգեր դեռևս չեն ձևավորվել չճանաչված պետություններում պետականաշինությանը աջակցելու համար: Ավելին, ինչպես վկայում է պրակտիկան, այսօր չճանաչված պետությունների իրավագործության ներքո գտնվող անձինք փաստացի զրկված են իրենց իրավունքների պաշտպանության միջազգային իրավական գործիքակազմից լիարժեք օգտվելու հնարավորությունից:

Կարծում ենք, ատենախոսական հետազոտությունը կշահեր, եթե հեղինակը իր աշխատանքում անդրադառնար այն փաստին, որ միջազգային կազմակերպությունները, ինչպես նաև մարդու իրավունքների վերաբերյալ միջազգային դատարանները, տարաբնույթ քաղաքական նկատառումներից ելնելով ձեռնպահ են մնում չճանաչված պետություններում մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների երաշխավորման ազգային կառուցակարգերի նկատմամբ միջազգային արդյունավետ հսկողություն իրականացնելու գործառույթից: Նման մոտեցումը հանգեցնում է նրան, որ եթե խախտվում կամ սահմանափակվում է չճանաչված պետությունում բնակվող անհատի իրավունքները կամ

օրինական շահերը դեռևս չճանաչված երկրի հանրային իշխանության մարմինների կողմից, անձը հնարավորություն չունի, դրանք վիճարկել միջազգային ատյաններում և ներպետական մարմիններում:

Հարկ ենք համարում նշել, որ ներկայացված նկատառումները որևէ կերպ չեն նվազեցնում կատարված հետազոտության արժեքը:

Հաշվի առնելով վերոշարադրյալը՝ գտնում ենք, Արմեն Ռուբիկի Հարությունյանի «Հանրային իշխանության ընտրովի բարձրագույն մարմինների ձեվավորման հիմնախնդիրները չճանաչված պետություններում (Արցախի հանրապետության օրինակով)» վերտառությամբ դոկտորական ատենախոսությունը ամբողջությամբ համապատասխանում է ներկայացվող պահանջներին, իսկ հեղինակը արժանի է հայցվող՝ ԺԲ.00.02 - Հանրային իրավունք (սահմանադրական, վարչական, ֆինանսական, մունիցիպալ, բնապահպանական, եվրոպական իրավունք, պետական կառավարում) մասնագիտությամբ իրավաբանական գիտությունների դոկտորի գիտական աստիճանին:

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ

ԸՆԴԴԻՄԱԽՈՍ՝ ՀԱՅ-ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՊՐՈՖԵՍՈՐ,

Ի.Գ.Դ.

Վ.Հ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

02.09.2023թ.

Ա.Ռ. Հարությունյանի ատենախոսության պաշտոնական

ընդդիմախոս, ի.գ.դ., պրոֆեսոր Վ.Հ. Հովհաննիսյան ստորագրությունը հաստատում եմ:

Հայ-ռուսական համալսարանի գիտական քարտուղար

Ռ.Ս. Կասաբաբովա

03.09.2023թ.